

Важливу роль у розвитку емоційного вигорання відіграє неблагополучна психологічна атмосфера в колективі, неправильна організація діяльності та інші дестабілізуючі чинники.

Правоохоронна діяльність, коли існує чітко та рівномірно розподілена відповідальність, дозволяє не тільки запобігти розвитку професійного вигорання, але і конфліктності та невизначеності в професійній діяльності.

Коли існує чіткий, а головне рівномірний розподіл праці, то емоційне вигорання навіть при значному навантаженні не розвивається. Тільки злагоджені дії всіх працівників в різних юридичних ситуаціях будуть сприяти тому, що підстав для розвитку емоційного вигорання не буде [2].

Оскільки, професійна деформація та емоційне вигорання суттєво ускладнюють здійснення трудової діяльності, це залишається серйозною проблемою у правоохоронній галузі і потребує особливої уваги та розробки критеріїв визначення рівня профдеформації, методів її дослідження, створення науково-практичних рекомендацій щодо її попередження.

Література

1. Бойко В.В. Синдром емоціонального вигорання в професіональному общении / В.В. Бойко. – СПб.: Изд-во Питер, 2009. – 310 с.
2. Водоп'янова Н.Е. Синдром «психического вигорання» в коммуникативных профессиях / Н.Е. Водоп'янова. – СПб.: Изд-во Питер, 2010. – 127 с.
3. Гордієнко В.М. Психологія задоволеності професійно-педагогічною діяльністю / В.М. Гордієнко. – Іркутськ : АСТ-Пресс, 2009. – 382 с.
4. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию / Ю. Б. Гиппенрейтер. – М.: Изд-во МГУ, 2008. – 650 с.
5. Дербеньова А.Г., Кунцевська А.В. Профілактика синдрому емоційного вигорання педагогів / А.Г. Дербеньова, А.В. Кунцевська. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 420 с.
6. Дорфман Л. Я. Индивидуальный эмоциональный стиль / Л. Я. Дорфман // Вопросы психологи- 2009. – №5 – С.71-75.

Нагорна К. Г.

студент 3 курсу

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

Науковий керівник

кандидат психологічних наук, доцент

Шинкаренко І.О.

ПСИХОЛОГІЧНА СКЛАДОВА МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ЮРИСТА

Процес національного відродження України, розбудова української держави має на меті створення сучасного громадянського суспільства та

правової держави і розвинутої правової системи. Для досягнення цієї мети необхідні знання не тільки поняття правової системи сучасності, а й тенденції її розвитку у ХХІ ст. та участь у подальшому творенні правової системи.

Сьогодні рівень участі громадян у суспільному житті, не кажучи вже про вплив громадянських організацій на прийняття державою рішень з важливих проблем, залишається, на жаль, низьким через утриманський настрій. Громадяни сприймають себе скоріше «жертвами», а ніж потенційними учасниками політичного процесу. Однією з причин такого фаталістичного настрою суспільства є, насамперед, низька психологічна культура.

Професійна культура юриста – певний різновид субкультури, що «вбирає» в себе елементи різних видів культур, «набір» яких зумовлений особливостями професії юриста. Професійна культура юриста, як комплексна практико-прикладна юридична наука, містить: по-перше, систему знань про певні елементи різних видів культур, які потрібні юристові в його професійній юридичній діяльності, зокрема вчення про правову, політичну, педагогічну, естетичну, психологічну культуру тощо; по-друге – правничу деонтологію як систему знань про формування почуття службового юридичного обов'язку; по-третє – правничу етику як учення про професійну поведінку юриста з погляду морально-етичних вимог. Професійна культура як властивість юриста безпосередньо пов'язана з його певним правовим статусом. Наявність юридичних спеціалізацій зумовлює специфіку професійної культури. Зовнішня професійна культура юриста проявляється в його професійній правомірній діяльності, яка характеризується, насамперед, професійною орієнтацією, професіоналізмом, продуктивністю (ефективністю) його діяльності та тощо

Юрист, формуючи правомірну поведінку людини, обов'язково повинен враховувати те, як психологічні чинники впливають на неї у правовому полі. Загалом правник має постійно перебувати у психологічній готовності діяти в рамках закону й етики.

Зміст психологічної культури правника полягає в тому, що він повинен уміти володіти такими психологічними категоріями, як мотивація, бажання, спонукання, захоплення, натхнення, нахили та ін. Саме вони характеризують психологію юридичної праці та управління. Важливу роль наразі відіграє професійне навчання та наукова організація професійних дій. З психологічного погляду це означає, що юрист повинен вміти знімати напруженість чи долати психологічні бар'єри, на основі власних сформованих позитивних емоцій виявляти професійну зацікавленість, вміло застосовувати владні повноваження. Завдяки цьому збільшується творчий потенціал, з'являється натхнення, підвищується працездатність, саморегульованість та спостережливість, активізуються пізнавальні процеси та гострота почуттів у професійній діяльності.

Психологічна культура юриста — це органічна єдність психологічної освіченості (знань, навичок, прийомів автотренінгу, саморегуляції тощо), волі, відповідних професійно-психологічних якостей, які чинять ефективний вплив на розв'язання правових ситуацій.

Алексеев С. С. говорячи про психологічну культуру, якою повинен володіти юрист, можна сказати, що вона передбачає розвиток високих особистісних душевних якостей. Юристові треба постійно вдосконалювати свої знання з психології з тим, щоб забезпечувати рівновагу між внутрішніми і зовнішніми психічними процесами, що, звичайно, впливає на зміст професійної діяльності. Проте цього недостатньо. Адже юрист як особа може характеризуватися високими душевними якостями, але не вміти втілювати їх у практичну діяльність. У результаті не буде забезпечений ефективний психологічний вплив на громадян, що своєю чергою негативно позначиться на правовій діяльності. Коли йдеться про психологічну культуру, важливо поєднувати теорію і практику [1, с. 712].

Зрозуміло, що психологічна культура юриста не існує абстрактно. Вона виявляється у сукупності видів. Так, при класифікації психологічної культури за юридичними спеціальностями, відповідно виділяються: культура судді, культура слідчого, культура адвоката, культура прокурора, культура працівника міліції тощо як психологічні культури. Ці їх різновиди за змістом мають багато спільного, проте існують й істотні відмінності, які пояснюються специфікою обов'язків.

Як зазначає С. Сливка, функціями моральної культури юриста можна вважати формування поваги до моральних цінностей і норм, почуття моральної відповідальності, усвідомлення власних моральних помилок і шляхів їх виправлення, розуміння величі людини й вартості її життя, віддання всіх сил, здібностей, таланту, енергії для забезпечення правопорядку [3, с. 336].

Натомість А. Опалєв і Г. Дубова вважають, що моральна культура характеризує особистість із погляду її цілісного морального розвитку, свідомості й поведінки, а також відображає сукупність моральних якостей, притаманних людям певного суспільства, класу професії, які засвідчують рівень їхньої моральної свідомості та поведінки [4, с. 523].

В особистій культурі юриста моральна культура займає одне із центральних місць, що пояснюється характером юридичної діяльності, яка пов'язана із забезпеченням прав і свобод людини, виконанням обов'язків перед суспільством та державою. О. Бандурка зазначає, що моральну культуру юриста слід розуміти як характеристику його особистості з позиції цілісного морального розвитку, свідомості й поведінки, а також сукупність моральних якостей, притаманних людям правоохоронної професії, що характеризують рівень їхньої моральної свідомості та поведінки [2, с. 220].

На нашу думку, серед функцій моральної культури юриста можна виокремити такі: формування поваги до позитивного права й моральних цінностей; створення механізму правомірної поведінки в юридичній діяльності; формування почуття моральної відповідальності; формування ступеня усвідомлення власних моральних помилок і шляхів їх виправлення; розуміння величі людини та вартості її життя; запобігання порушенню гармонії між духовним і матеріальним; віддача всіх сил, здібностей, таланту, енергії для забезпечення верховенства права у всіх галузях людської діяльності. Водночас моральна культура дає змогу юристові усвідомлювати власні помилки та виробляти шляхи їх виправлення, відчувати свій моральний обов'язок перед народом – обстоювати правду, забезпечувати цивілізований порядок у державі.

Доцільно розглянути особливості видів психологічної культури за такою ознакою, як темперамент особистості юриста, який характеризує його відносно стабільно з погляду динамічності, тону, врівноваженості психічної діяльності. Мова йде про відомі типи темпераментів (типи нервових систем): сангвінічний, холеричний, флегматичний, меланхолічний. У зв'язку з цим можна говорити про психологічну культуру юриста-сангвініка, психологічну культуру юриста-холерика, психологічну культуру юриста-флегматика, психологічну культуру юриста-меланхоліка.

Так, сутність психологічної культури юриста сангвінічного темпераменту полягає у тому, що його ступінь освоєння психологічних прийомів впливу на людей характеризує велика рухливість, активність, але домінує врівноваженість, планованість. Такий юрист швидко вступає у контакт зі співбесідниками, швидко знайомиться, активно пропонує свої послуги, динамічно розв'язує проблеми. Набуття відповідних психологічних навичок у нього відбувається без особливих зусиль. В цілому юрист-сангвінік швидко й правильно реалізує правові норми, уміло керує юридичними справами, не створює конфліктних ситуацій та ін.

Кириченко І. Г визначає суть психологічної культури на рівні експектації полягає в оцінці здатностей юриста, які він виявляє у певній ситуації. На цьому рівні можна визначити соціальну роль юриста, його професійні можливості, передбачити наступні дії. Зрозуміло, що соціальне очікування наблизатиметься до реальності тоді, коли людину тривалий час знатимуть і спостерігатимуть за нею. Психологічна культура на рівні експектації дає змогу зробити висновок про судження та вчинки юриста [5, с. 34].

Другий рівень психологічної культури - емпатія визначає здатність юриста розуміти інших людей, їхній внутрішній стан, переживання, хвилювання тощо. Тут виявляється вміння юриста розкрити приховані (особливо злочинні) наміри людей, відчуті їхнє сприйняття суспільних явищ, щирість або нещирість у взаємостосунках. Тобто рівень психологічної культури на цьому етапі повинен

допомогти юристові пристосуватися до співбесідника з метою ефективного психологічного впливу на нього.

Існують певні перешкоди для вияву психологічної культури на рівні емпатії. Спеціальна література фіксує різні джерела таких перешкод. До них можна віднести стандартні образи (стереотипи), враження (думки) інших осіб, психічний стан юриста, тверда націленість юриста на одну із кількох позицій, неадекватне розуміння реальності, спрощене бачення ситуації. Високий рівень психологічної культури допоможе подолати ці психологічні бар'єри. Для цього потрібно пам'ятати про їх існування і відповідно реагувати.

Психологічна культура юриста виявляється через несвідоме, передсвідоме, свідоме, підсвідоме і надсвідоме.

Так, сфера несвідомого характеризується тим, що юрист не підозрює наявність тієї чи іншої події, тобто він розуміє, що усвідомити детально, в повному обсязі всі явища (мікроявища) неможливо. В результаті у пам'ять не потрапляють потрібні відомості.

Сфера передсвідомого визначає той стан юриста, коли він ще не зорієнтувався - усвідомлювати інформацію чи ні. Насправді це початкова стадія формування свідомості. Тут психологічна культура повинна спрямовуватися на психологічне орієнтування в ситуації так, щоб не завдати шкоди справі, що розглядається. Важливу роль у цьому випадку відіграє пам'ять. Якщо добре розвинена пам'ять, то проблем з усвідомленням не існує.

Легше зрозуміти сферу свідомого, коли юрист усвідомлює свою діяльність, може прозвітувати про свої вчинки, а його психологічна культура характеризується стабільністю

Погоджуємося с думкою Кириченко І. Г, що психологічна складова моральної культури юриста – це органічна єдність психологічної освіченості (знань, навиків, прийомів аутотренінгу, саморегуляції тощо), волі, відповідних професійно-психологічних якостей, що можуть позитивно впливати на вирішення правових ситуацій.

Література

1. Алексеев С. С. Право: азбука – теория – философия: Опыт комплексного исследования / С. С. Алексеев. – М.: Статут, 1999. – 712 с.
2. Бандурка О. М. Професійна етика працівника органів внутрішніх справ: навч. посіб. / О. М. Бандурка. – Х.: Ун-т внутр. справ, 2001. – 220 с.
3. Сливка С. С. Професійна культура юриста (теоретико-методологічний аспект) / С. С. Сливка. – Львів: Світ, 2000. – 336 с.
4. Профессиональная этика сотрудников правоохранительных органов: учеб. пособие / под. ред. Г. В. Дубова, А. В. Опалева. – М.: Щит-М, 2005. – 523 с.
5. Кириченко І. Г. Освіта МВС: закономірності формування та перспективи розвитку / І. Г. Кириченко // Іменем закону. – 2002. – № 15 – С. 34.